

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

SSN Tomasz Demendecki

w sprawie ze skargi P. P.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie
o sygn. III AUa 1322/22,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 maja 2024 r.,

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie
w sprawie o sygn. III AUa 1322/22 nastąpiła przewlekłość
postępowania;**
- 2. przyznaje P. P. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w
Warszawie sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwóch tysięcy)
złotych za okres od 6 maja 2022 r. do 12 marca 2024 r.;**
- 3. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego
w Warszawie na rzecz P. P. kwotę 240 (dwieście czterdzieści)
złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w
postępowaniu skargowym wraz z odsetkami
w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po
upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia
zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

Paweł Czubik Joanna Lemańska Tomasz Demendecki

UZASADNIENIE

Pismem z 29 lutego 2024 r. (data nadania pisma w placówce pocztowej) P. P. (dalej: „Skarżący”) wniósł do Sądu Apelacyjnego w Warszawie skargę na przewlekłość w postępowaniu sądowym toczącym się przed tym Sądem pod sygn. III AUa 1322/22 (omyłkowo wskazaną w skardze jako III AUa 1322/23). Wskazując, że w przedmiotowym postępowaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki, Skarżący domagał się zasądzenia na swoją rzecz od Skarbu Państwa kwoty 8000 zł oraz zobowiązania Sądu Apelacyjnego w Warszawie do niezwłocznego podjęcia czynności zmierzających do merytorycznego rozpoznania sprawy apelacyjnej. Skarżący wniósł również o zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.

Z uzasadnienia skargi wynika, że w 2017 r. w Sądzie Okręgowym w Warszawie zostało wszczęte postępowanie o sygn. XIII 1U 22366/18. Sprawa ta została zainicjowana odwołaniem Skarżącego od decyzji organu rentowego w sprawie ponownego ustalenia wysokości jego emerytury. Przedmiotowa sprawa w listopadzie 2019 r. została zawieszona przez Sąd Okręgowy w Warszawie z uwagi na toczące się postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym i podjęta dopiero z chwilą wniesienia przez Skarżącego pierwszej skargi na przewlekłość tego postępowania w dniu 28 października 2021 r. Skarżący wyjaśnił również, że wyrokiem z 29 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił jego odwołanie. Przedmiotowy wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony przez organ rentowy w drodze apelacji i sprawa została przekazana Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do rozpoznania. Po prawie dwóch latach od wszczęcia przedmiotowego postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny w Warszawie nie wyznaczył jednak terminu posiedzenia do rozpoznania apelacji. W konsekwencji, zdaniem Skarżącego, biorąc pod uwagę całość postępowania w niniejszej sprawie, doszło do przewlekłości. Odnosząc się do żądania

kwoty 8.000 zł., Skarżący wyjaśnił, że tak długie oczekiwanie na rozpoznanie sprawy powoduje u niego poczucie krzywdy i frustracji.

W odpowiedzi na skargę wniesiono o jej odrzucenie, ewentualnie o jej oddalenie.

W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę wskazano, że skarga jest niedopuszczalna. Została bowiem wniesiona poza tokiem postępowania, skoro sprawa o sygn. III AUa 1322/22 została już prawomocnie rozstrzygnięta wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 12 marca 2024 r., na podstawie którego oddalono apelację organu rentowego. Niezależnie od powyższego podkreślono, że w niniejszej sprawie nie wystąpiły odstępstwa od czasu zwyczajowo koniecznego do wykonania czynności niezbędnych do rozpoznania sprawy Skarżącego. Czynności związane z prowadzeniem sprawy były wykonane niezwłocznie oraz w normalnym toku czynności. Postępowanie w tej sprawie nie było zatem prowadzone w sposób rozwlekły. Ponadto, w uzasadnieniu odpowiedzi na skargę wyjaśniono, że w 2020 r., z powodu pandemii koronawirusa, na kilka miesięcy ograniczono możliwość przeprowadzania rozpraw. To wpłynęło na powstanie – z przyczyn niezależnych ani od stron, ani od Sądu – zaległości, które są sukcesywnie nadrabiane, a posiedzenia Sądu wyznaczane sukcesywnie z kolejnością wpływu.

Postanowieniem z 20 grudnia 2021 r., III S 155//21, Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił poprzednio wniesioną przez Skarżącego skargę na przewlekłość postępowania o sygn. XIII 1U 22366/18, toczącego się przed Sądem Okręgowym w Warszawie.

Decyzją z 29 czerwca 2023 r. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wydaną w sprawie skargi nr 4765/22, Skarżącemu została przyznana stosowna suma pieniężna w związku z uznaniem, że doszło do przewlekłości postępowania o sygn. XIII 1U 22366/18 przed Sądem Okręgowym w Warszawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu

przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22).

Podnosi się przy tym, że ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, nie powinna ograniczać się wyłącznie do upływu czasu i subiektywnych odczuć skarżącego, lecz powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przewidującymi zachowanie określonych procedur (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 11 maja 2005 r., II S 26/05).

Oceniając, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony,

która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że przy ocenie, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie *Wojnowicz przeciwko Polsce*; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie *Dewicka przeciwko Polsce*; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie *Sobczyk przeciwko Polsce*; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie *Jedamski przeciwko Polsce*; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie *W.M. przeciwko Polsce*; zob. też M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady więc przewlekłość jest pojęciem względnym i zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania. Należy także nadmienić, że jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2017 r., III SPP 33/17; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

Poddając analizie przebieg postępowania apelacyjnego o sygn. III AUa 1322/22, należy stwierdzić, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości tego postępowania sądowego jest uzasadniony.

Z badania akt przedmiotowej sprawy wynika, że postępowanie apelacyjne o sygn. III AUa 1322/22 zostało zainicjowane apelacją organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 29 marca 2022 r., wydanego w sprawie o sygn. XIII 1U 22366/18. Przy czym od momentu wpływu akt tej sprawy wraz z apelacją do Sądu Apelacyjnego w Warszawie (co nastąpiło 6 maja 2022 r.) do chwili wniesienia rozpoznawanej skargi na przewlekłość postępowania (co miało miejsce pod koniec lutego 2024 r.), tj. przez okres ponad 1,5 roku, nie został wyznaczony termin posiedzenia. Jedyne czynności podjęte w tym okresie przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie polegały wyłącznie na przeprowadzeniu losowania sędziego referenta oraz doręczeniu odpisów apelacji i odpowiedzi na apelację. Wyrok w omawianej sprawie apelacyjnej został zaś wydany już po wniesieniu rozpoznawanej skargi, tj. w dniu 12 marca 2024 r. Oznacza to, że wbrew stanowisku Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie, skarga została jednak wniesiona w toku postępowania w rozumieniu art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość.

Powyższa sekwencja zdarzeń – przy jednoczesnym uwzględnieniu objętości akt sprawy sądu pierwszej instancji, które w momencie przekazania do Sądu Apelacyjnego w Warszawie liczyły 1 tom – przemawia za uznaniem, że sporne postępowanie apelacyjne o sygn. III AUa 1322/22 toczyło się dłużej, niż to jest konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym że w postępowaniu objętym skargą nie dochowano wynikających z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

Sąd Najwyższy nie dopatrywał się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby usprawiedliwić liczącą ponad 1,5 roku zwłokę w rozpoznaniu sprawy o sygn. III AUa 1322/22.

Należy wyraźnie stwierdzić, że przewlekłość postępowania jest kategorią obiektywną, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości,

aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w państwie, które nie przyjęło odpowiednich rozwiązań w celu zapobieżenia systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża ilość spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, *Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11*, LEX/el. 2016, s. 7).

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, że w realiach analizowanej sprawy, stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, istniały podstawy do stwierdzenia przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygn. III AUa 1322/22.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał zarazem na rzecz Skarżącego od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumę pieniężną w kwocie 2000 zł.

Przyjmuje się, że „odpowiednia suma pieniężna” w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł. Jednocześnie kwota zasądzana na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość musi obejmować

kwotę nie mniejszą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

Określając wymiar przyznanej Skarżącemu sumy pieniężnej, Sąd Najwyższy miał na uwadze, że w badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane odwołaniem Skarżącego (wniesionym we wrześniu 2018 r.) od decyzji organu rentowego, trwało łącznie niemal 6 lat. Przewlekłość postępowania wystąpiła przy tym na jednym z jego etapów, tj. w postępowaniu apelacyjnym, i trwała ponad 1,5 roku (licząc od momentu wszczęcia postępowania apelacyjnego do momentu złożenia niniejszej skargi na przewlekłość). Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie była ona spowodowana ani materią sprawy, ani jej złożonością, ani obstrukcyjnym zachowaniem Skarżącego. Jest również niewątpliwie, że sprawa, której dotyczy skarga na przewlekłość, miała istotne znaczenie dla Skarżącego choćby z uwagi tylko na jej charakter. Przedmiotem postępowania było bowiem rozstrzygnięcie kwestii wysokości świadczenia emerytalnego. Z drugiej strony należy jednak podkreślić, że Skarżący osiągnął niniejszą skargą zasadniczy cel – to jest stwierdzenie przewlekłości spornego postępowania apelacyjnego i wydanie prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie III AUa 1322/22. Sąd Najwyższy miał również na uwadze, że na mocy decyzji z 29 czerwca 2023 r. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Skarżący otrzymał stosowną rekompensatę za przewlekłość stwierdzoną na etapie postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w Warszawie.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznana Skarżącemu na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwota 2000 zł w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie jest adekwatna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz niedogodności dla Skarżącego. Tym samym dalej idące żądanie skargi w tym zakresie, tj. ponad kwotę 2000 zł, należało oddalić jako pozbawione usprawiedliwionych podstaw (zob. art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

Sąd Najwyższy nie rozstrzygnął jednocześnie w przedmiocie wniosku Skarżącego o zobowiązanie w trybie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość Sądu Apelacyjnego w Warszawie do niezwłocznego rozpoznania sprawy apelacyjnej o sygn. III AUa 1322/22, z tej przyczyny, że 12 marca 2024 r. Sąd ten wydał już w tej sprawie wyrok (o oddaleniu apelacji organu rentowego), który prawomocnie zakończył ww. postępowanie apelacyjne.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w związku z art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964), zasądzając od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz Skarżącego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Paweł Czubik Joanna Lemańska Tomasz Demendecki

[SOP]

[ms]